

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 14/1936 i anledning av landstingsmannen Herman Mattssons petition med förslag till åtgärder för revision av landstingsordningen och landstingets arbetsordning.

N:o 14/1936.

I anledning av förenämnda petition, varöver landstinget inbegärt lagutskottets utlåtande, får utskottet värdsammast framhålla följande:

Den nu gällande landstingsordningen, som är utfärdad den 7 maj 1923, antogs av landstinget vid en tidpunkt, då landstinget icke kunde bygga på några egna erfarenheter. Det var därför naturligt, att den för tiden gällande riksdagsordningen fick tjäna såsom rättesnöre vid utarbetande av landstingsordningen och att i denna från riksdagsordningen recipierades stadganden, vilka under årens lopp visat sig mer eller mindre oändamålsenliga.

Landstingsordningen har icke i något avseende undergått ändring, sedan den trädde i kraft. Under sådana omständigheter och då den för tiden gällande riksdagsordningen, vilken, såsom framhölls, varit förebild för vår landstingsordning, ersatts av en ny, given redan den 13 januari 1928, är det uppenbart att landstingsordningen måste innehålla i vissa avseenden föråldrade bestämmelser. Landstingsman Herman Mattssons initiativ bör därför hälsas med tacksamhet och tillfredsställelse av landstinget, synnerligast som hans anmärkningar och ändringsförslag i allmänhet synas träffande och välmotiverade samt visa, att han grundligt förberett och genomtänkt förslaget.

Ehuru utskottet sålunda kan på det bästa vitsorda förslaget såsom helhet, har utskottet likväl icke i alla avseenden kunnat omfatta desamma, utan funnit anledning till kritik av vissa detaljer. Utskottet skall i det följande beröra de skilda lagrummen i samma ordning som petitionären behandlat desamma.

A. Landstingsordningen.

1 kap. § 2:2. Petitionärens anmärkning är visserligen i princip riktig, men utskottet kan likväl icke omfatta hans ändringsförslag. Dels kan det nämligen icke påvisas, att den nuvarande ordningen skulle medfört några verkliga olägenheter. Dels är det betänkligt att ställa ett nyvalt landsting med ett måhända stort antal i landstingsarbetet alldeles oerfarna medlemmar inför så krävande uppgifter som

valet av landskapsnämnd och budgetbehandlingen.

I kap. § 5. Utskottet delar visserligen petitionärens uppfattning om att ledamotskap i landskapsnämnden icke bör uteslutas från valbarhet till landstinget, men med hänsyn till landskapets räkenskapsystem synes ledamot eller suppleant i landskapsnämnden, som blivit invald i landstinget, böra avgå från landskapsnämnden. Dessutom bör stadgas, att den valde ej såsom landstingsman må deltaga i avgörande av fråga, som berör honom själv i egenskap av tidigare ledamot av landskapsnämnden.

I kap. § 11. Enligt utskottets uppfattning är det ej skäl att ändra detta lagrum.

II kap. § 13:1. Det äger visserligen sin riktighet, att riksbudgeten under gångna år i otillbörlig grad influerat på budgetbehandlingen i landstinget. Utskottet tror sig emellertid kunna konstatera, att sagda inflytande är för år blivit mindre, och önskvärt vore ur principiell synpunkt att landstinget i största möjliga mån kunde frigöra sig från detsamma. Utskottet anser det därför icke vara skäl att på anförd grund ändra tiderna för landstingets sammanträden, men måhända vore 1 mars och 1 december med hänsyn till andra omständigheter lämpligare dagar för sessionernas vidtagande. Lantbefolkningens arbetsförhållanden och skärgårdsbornas möjlighet att färdas den tiden av året tala för en sådan ändring.

II kap. § 17 1 och 2. Utskottet delar petitionärens uppfattning, att representanternas fullmakter skola granskas endast en gång d.v.s. vid första sessionen efter nyval. Vad förslaget i övrigt beträffar torde det icke vara välbetänkt att enbart med tanke på en dags inbesparing förrätta valet av presidium samma dag fullmaktsgranskningen ägt rum. Då man nämligen städes måste förutsätta, att ett flertal av representanterna icke äro beredda att omedelbart skrida till val av talman och vicetalmän, synes en dag vara behövlig för enskilda överläggningar i denna för landstingets verksamhet under treårsperioden så viktiga fråga.

II kap. § 19:1. I anslutning till vad ovan under § 17 framhållits bör momentet bibehållas oförändrat.

III kap. § 23. Ehuru en väsentlig skillnad förefinnes mellan lant-

rådets och landshövdingens ställning såväl i självstyrelsens förvaltningssystem som med hänsyn till deras allmänna behörighet att utöva offentlig myndighet, i det att lantrådet såsom ordförande i landskapsnämnden vid ärendenas behandling endast har rösträtt i likhet med övriga medlemmar av landskapsnämnden, under det att landshövdingen såsom ämbetsman ensam fattar sina beslut, och med avseende å självstyrelsen tillagts en övervakande befogenhet, och man sålunda kunde tänka sig, att lantrådet i sagda egenskap kunde till landstinget avlåta framställningar, som icke av majoriteten i landskapsnämnden omfattas och som måhända stode i strid med av majoriteten landstinget förelagda framställningar, har utskottet för sin del intet emot att lantrådet såsom landskapets högsta ämbetsman, vilken äger tala och svara för landskapet, tillerkännes samma initiativrätt som tillkommer landshövdingen och jämväl enskild landstingsrepresentant.

Ur mom. 2 synas orden "inom tid, som i arbetsordningen säges" kunna utgå, då enligt arbetsordningen och praxis i landstinget viss tid för inlämnande av framställningar icke behöver iakttagas av landshövdingen och landskapsnämnden. Detta hindrar icke att i arbetsordningen stadgas viss tid för landstingsman att inkomma med petitions- och motionsförslag, dock endast med avseende å förslag, som skola avgöras av landstinget, under det att petitions- och motionsförslag, avsedda att föreläggas riksdagen, jämväl för landstingsman böra vara oberoende av varje termin.

Förslaget att även annan än landstingsman under ärendes behandling i plenum skall kunna framställa förslag, som bör komma under omröstning, går enligt utskottets uppfattning för långt.

III kap. § 26. Förslaget omfattas av utskottet. Emellertid förutsätter detsamma bestämmelse därom, att lantrådets berättelse skall föredragas i landstinget.

III kap. § 29. Behörigheten och ändamålsenligheten av den föreslagna ändringen ifrågasättes, då det under de förhållanden landstinget arbetar och med hänsyn till antalet medlemmar i utskotten icke torde möta svårigheter att sammankalla fulltaliga utskott.

III kap. § 31:1. Ändringsförslaget förordas. I fall av behov finnes alltid möjlighet att framställa bordläggningsyrkande.

III kap. § 31:4. Utan tvivel bör stadgandet i dess nuvarande ordalydelse tolkas så, att stora utskottet, då lagförslag ånyo under i-frågavarande omständigheter till detsamma överlämnas, ej får föreslå sakliga ändringar, men då en ändring i förslaget syfte synes kunna befordra ett ärendes allsidiga belysning, förordar utskottet förslaget. Efter orden "med eller utan ändring" kunde därför lämpligen inskjutas orden "jämväl i sakligt avseende".

III kap. § 33. Gällande landstingsordning är bristfällig i anmärkt avseende. Förslaget att lagutskottet bör uttala sig om talmannens förfaringssätt, ifall anmärkning däremot göres, har stöd i praxis inom landstinget och kan därför förordas. Dock bör en dylik fråga icke hän-skjutas till utskottet endast i anledning av understött förslag, utan landstingets majoritet bör besluta om inbegärande av utlåtandet.

I anslutning härtill bör § 26, som uppräknar lagutskottets åliggan-den, kompletteras.

III kap. § 34. Praxis i landstinget överensstämmer med andemenin-gen i petitionärens förslag, varför ett förtydligande av lagrummet sy-nes obehövt.

III kap. § 34:3. Tilläggsförslaget förordas.

III kap. § 41. Erfarenheten har visat, att det dels är omöjligt, dels obehövt att uppgöra arbetsplan för landstinget. Med hänsyn till ärendenas fåtal innebär en arbetsplan överorganisation. Arbets-planen skulle endast i undantagsfall kunna följas, då utskotten icke kunna föreläggas viss tid för avgivande av sina betänkanden, och fram-ställningar från landskapsnämnden städse kunna emotses även efter sessionernas början. Förslaget om uteslutande av paragrafens senare del förordas därför.

Kap. IV § 44:2. Enligt utskottets uppfattning bör stadgandet icke ändras, enär detsamma i sådant fall av enskild landstingsman kunde missbrukas. För att lantrådet särskilt må kunna kallas att "infinna sig vid landstinget", bör den fråga, som saken gäller, vara av den vikt att landstingets majoritet omfattar åtgärden.

I det avsnitt, som berör

Budgetbehandlingen, påpekar petitionären ett i landstinget genom praxis utbildat missförhållande och framställer beaktansvärda förslag

för dess avhjälpande. I våra små förhållanden synes det likväl vara att gå för långt, om landskapsnämnden skulle medgivas rätt att pröva behövigheten och nödvändigheten av ett av landstinget voterat anslag, vid vilket förhållande landstinget kunde ställas inför det faktum, att ett av ett enhälligt landsting anvisat anslag, som av landskapsnämnden anses mindre önskvärt och därför icke observerats i budgetförslaget, jämväl efter budgetens fastställande av landskapsnämnden kunde lämnas utan avseende. Förslaget innebär med andra ord, att landstinget aldrig mot majoritetens i landskapsnämnden vilja kan genomdriva ett anslag.

Enligt utskottets uppfattning synes landstingsman lämpligen böra beredas tillfälle att inom två dagar efter det budgetförslaget blivit föredraget för bordläggning, inkomma med förslag till införande av nytt anslag ("finanspetition"), vilka förslag jämte landskapsnämndens budgetförslag i vanlig ordning remitteras till finans- och ekonomiutskottet för att i samband med budgetförslaget behandlas. Vid budgetens behandling i utskottet och plenum finge därefter icke framställas förslag om införande av nya anslag, men väl förslag om höjande, sänkande eller uteslutande av i budgetförslaget observerat eller i finanspetition äskat anslag. Som grund för behandlingen av anslagsfråga kommer sålunda städse att ligga ett skriftligt, av utskottet skärskådat förslag. Tilläggas må, att förslag, som sålunda framställts, kan av landstinget godkännas, även om detsamma av utskottet skulle avböjts.

Petitionärens förslag, att landstingsman jämväl i avseende å ändring av landskapsnämndens budgetförslag bör inkomma med skriftlig motion, för att få förslaget under omprövning, synes syfta för långt och pålägga representanterna en stor arbetsbörda utan motsvarande nytta för själva saken.

Efter att sålunda hava fattat ståndpunkt till de av petitionären föreslagna ändringarna och tilläggen, har utskottet granskat jämväl de paragrafer, vilka petitionären icke berört. Endast i nedannämnda avseenden föreslås ändringar och tillägg.

III kap. § 25:5. Utskotten böra välja jämväl viceordförande, vid vilket förhållande detta moment och

III kap. § 29:1 böra kompletteras.

III kap. § 40:2. I anslutning till tilläggsförslaget under § 23 synes momentet böra kompletteras därhän, att av lantrådet inlämnat initiativ beredes samma preferens som övriga i momentet avsedda framställningar.

I övrigt synes landstingsordningen motsvara sitt ändamål.

B. Arbetsordningen.

Då ärendet jämväl i denna del remitterades till utskottet för utlåtande, synes landstinget hava förbisett stadgandet i § 33 mom. 2 av gällande arbetsordning, enligt vilket lagrum det ankommer å talmanskonferensen att utlåta sig över enskild landstingsmans initiativ till ändring av arbetsordningen. Utskottet, som icke velat träda talmanskonferensens förenämnda rättighet för nära, har därför icke i detta betänkande ansett sig kunna beröra arbetsordningen. En ändring av arbetsordningen synes även böra föregås av revision utav landstingsordningen, enär arbetsordningen ju bör stöda sig på stadgandena i den sistnämnda.

Petitionären föreslår, att ärendets vidare beredning måtte överlämnas åt landskapsnämnden, och då saken givetvis endast vinner på att jämväl de synpunkter, som av landskapsnämnden anläggas på densamma, få komma till uttryck och vinna beaktande, i landstinget innan landstinget tager ställning till de skilda ändringsförslagen, får utskottet vördsammast för landstinget föreslå

att landstinget ville giva landskapsnämnden i uppdrag att efter allsidig prövning uppgöra förslag till ny landstingsordning med beaktande av ovanberörda synpunkter, försåvitt de anses förtjänta av beaktande, att föreläggas landstinget vid höstsessionen 1937; men

att ärendet, försåvitt detsamma rör ändring av arbetsordningen, hänskjutes till talmanskonferensen för utlåtande i sinom tid.

Mariehamn den 20 november 1936.

På lagutskottets vägnar:

Tmt. [Signature]

[Signature]

Närvarande i utskottet: Torsten Rothberg, Johannes Eriksson, Johannes Holmberg, Georg Sundman, Fanny Sundström samt delvis även Anders Forsberg.